

ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЉУДСКА ПРАВА
ДРУГО ОДЕЉЕЊЕ

ПРЕДМЕТ АДАМОВИЋ против СРБИЈЕ

(Представка број 41703/06)

ПРЕСУДА

СТРАЗБУР

2. октобар 2012. године

Ова пресуда ће постати правоснажна у околностима предвиђеним чланом 44. став 2. Конвенције. Могуће су редакторске промене.

У предмету Адамовић против Србије,

Европски суд за људска права (Друго одељење), на заседању Већа у саставу:

Françoise Tulkens, *председник*,

Dragoljub Popović,

Isabelle Berro-Lefèvre,

András Sajó,

Guido Raimondi,

Paulo Pinto de Albuquerque,

и Stanley Naismith, *секретар одељења*,

после већања на затвореној седници одржаној 11. септембра 2012. године,

изриче следећу пресуду, која је усвојена на тај дан:

ПОСТУПАК

1. Предмет је формиран на основу представке (број 41703/06) против Србије коју је Суду према члану 34. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту: „Конвенција“) поднео држављанин Србије господин Предраг Адамовић, 10. октобра 2006. године. Господин Адамовић је преминуо 15. августа 2007. године, а 27. августа 2007. године, његова супруга, гђа Ружица Адамовић, (у даљем тексту: „Подноситељка представке“), обавестила је Секретаријат да она жели да настави поступак пред Судом.

2. Владу Србије („Влада“) заступао је њен заступник, г. С. Царић.

3. Представка је 10. јула 2009. године прослеђена Влади. Такође је одлучено да се основаност представке разматра у исто време када и њена допуштеност (претходни члан 29. став 3. Конвенције).

ЧИЊЕНИЦЕ

I. ОКОЛНОСТИ ПРЕДМЕТА

A. Парнични поступак

4. Покојни супруг подносиољке представке био је запослен у предузећу Електрон АД, из Београда (у даљем тексту: „предузеће“). Од 1995. године до 1998. године био је ангажован на неким пројектима у Русији, за који посао је, поред плате, имао право на дневнице обрачунате у америчким доларима (УСД).

5. Трговински суд у Београду је 18. јуна 1998. године против овог предузећа покренуо стечајни поступак.

6. Неодређеног дана после тога господин Адамовић је поднео захтев за материјалну накнаду у оквиру стечајног поступка за исплату заосталих плата, дневница, и разних доприноса по основу социјалног осигурања. Трговински суд је 4. маја 2000. године одбацио његов захтев и упутио га да покрене редовни парнични поступак ради утврђивања оспорених потраживања.

7. Господин Адамовић је, како је упућен, 22. јуна 2000. године поднео посебну парничну тужбу.

8. Трговински суд је 18. новембра 2002. године одбио део захтева господина Адамовића у вези са платама, пошто се он сматрао повученим, док је захтев за исплату дневница био делимично усвојен. На основу ове пресуде предузећу је наложено да му исплати УСД 4.258,60 на име неисплаћених дневница, заједно са доприносима за социјално осигурање и законском каматом, плус 44.750 југословенских динара (ЈУМ) на име судских трошкова.

9. Окружни суд и Врховни суд су 16. априла 2003. године, односно 23. октобра 2003. године потврдили пресуду од 18. новембра 2002. године. Пресуда Врховног суда уручена је подносиоци представке после 13. фебруара 2004. године.

10. Неодређеног датума после тога, пошто је наведена пресуда постала правоснажна, призната је у оквиру стечајног поступка.

11. Трошкови досуђени у парничном поступку су исплаћени 10. септембра 2003. године, док је 5. новембра 2003. године такође исплаћена камата обрачуната на трошкове.

12. Око дванаест пута између 15. јула 2003. године и 10. септембра 2007. године предузеће је подносиоци представке исплатило разне мање износе на име солидарне помоћи, на име помоћи за лекарске рачуне. Укупан износ свих тих сума свео се на вредност мању од УСД 3.000. Међутим, није било опредељено да су ови износи намењени да представљају делимичну исплату дуга, већ као помоћ породици подносиоци представке због болести покојног супруга подносиоци представке.

13. Трговински суд је 28. маја 2008. године донео решење којим се налаже исплата 50% загарантоване плате свим бившим запосленим у предузећу за период од 1. марта 1997. године до 18. јуна 1998. године. Подносиоци представке је 5. јуна 2008. године примила исплату по том основу од РСД 91.532 (РСД, око УСД 1.800 у релевантном тренутку).

Б. Статус дужника

14. Пре стечајног поступка предузеће дужник је било потпуно у друштвеном власништву. Током целог стечајног поступка остало је регистровано у односним регистрима као предузеће у друштвеном власништву.

15. Предузеће је 29. септембра 2008. године стављено на лицитацију, у складу са одредбама важећег закона (видети став 19. у даљем тексту). После неколико неуспешних покушаја лицитације, Трговински суд је 5. фебруара 2010. године одобрио продају предузећа трећем приватном лицу. Продајна цена је додата имовини предузећа.

16. Трговински суд у Београду је 23. фебруара 2010. године прекинуо стечајни поступак против тог предузећа, али је наставио са поступком у односу на стечајну масу. Трговински суд је 7. октобра 2011. године одобрио исплату одређених сума неким бившим запосленим тог предузећа, али подносиатељка представке није била на списку за исплату.

II. РЕЛЕВАНТНО ДОМАЋЕ ПРАВО

А. Закон о принудном поравнању, стечају и ликвидацији

17. Члан 95. Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији (објављен у „Службеном листу СФРЈ“, број 84/89 и „Сл. листу СРЈ“, бр. 37/93 и 28/96) прописује да се са отварањем стечајног поступка целокупна имовина предузећа претвара у стечајну масу.

18. По отварању стечајног поступка, повериоци морају да пријаве потраживања стечајном већу (члан 121.), које од стечајног управника и других поверилаца тражи да или одобри или оспори потраживања (чланови 124 и 125.).

19. Повериоци чија су потраживања оспорена у стечајном поступку упућују се да покрену парнични поступак или други поступак ради утврђивања њихових потраживања (члан 127. став 1.). Потраживања правоснажно утврђена у парничном поступку учествују у расподели стечајне масе (члан 127. став 3.).

20. Сви дугови предузећа исплаћују се пропорционално, осим плаћања на име зарада до износа загарантованих зарада (члан 140.), плаћања на име трошкова парничног поступка из члана 127. и неких других трошкова, који морају да се плате приоритетно и у потпуности (члан 138.).

21. Према члану 129. овог Закона, предузеће које је предмет стечаја, као правно лице, могло се продати засебно. Пошто се предузеће прода, стечајни поступак се прекида у односу на то предузеће, али се наставља у односу на стечајну масу (члан 130. став 1.). По окончању

стечајног поступка, предузеће дужник се више не сматра одговорним за било који дуг предузећа (члан 130. став 3.).

Б. Остало релевантно домаће право

22. Остало релевантно домаће право изнето је у пресудама Суда у предметима *Р. Качанор и друге подносиољке представке против Србије* (бр. 2269/06, 3041/06, 3042/06, 3043/06, 3045/06 и 3046/06, 15. јануар 2008. године, ст. 57-82); *Влаховић против Србије* (број 42619/04, ст. 37-47, 16. децембар 2008. године); *Црнишанин и други против Србије* (бр. 35835/05, 43548/05, 43569/05 и 36986/06, 13. јануар 2009. године, ст. 100-104); *Предузеће ЕВТ против Србије* (број 3102/05, ст. 26 и 27, 21. јун 2007. године); и *Марчић и други против Србије* (број 17556/05, став 29, 30. октобар 2007. године).

ПРАВО

I. СМРТ ГОСПОДИНА АДАМОВИЋА

23. Господин Адамовић преминуо је 15. августа 2007. године. Његова супруга, госпођа Ружица Адамовић је 27. августа 2007. године обавестила Суд да жели да настави са поступком који је покренуо њен супруг.

24. Влада није оспорила овај захтев.

25. Суд је већ утврдио да, у сличним ситуацијама, супруга преминулог подносиоца представке може да замени свог супруга.

26. С обзиром на релевантно домаће законодавство (видети, нпр. *Marčić*, цитиран у горњем тексту, став 29.), као и на чињеницу да она има „одређени материјални интерес“ у предметном стечајном поступку (видети, *mutatis mutandis*, *Ahmet Sadik против Грчке*, пресуда од 15. новембра 1996. године, *Извештаји о пресудама и одлукама 1996-V*, став 26.), Суд сматра, не прејудуцирајући остале прелиминарне примедбе Владе, да гђа Адамовић може да настави поступак уместо свог супруга.

II. НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНА 6. И ЧЛАНА 1. ПРОТОКОЛА БРОЈ

1

27. Ослоњајући се на разне одредбе Конвенције, као и на протоколе уз њу, подносиољка представке се у суштини жалила због пропуста Тужене државе да изврши у потпуности пресуду Трговинског суда од 18. новембра 2002. године из сопствених прихода. Суд сматра да би

ове притужбе требало разматрати према члану 6. став 1. и члану 1. Протокола број 1. У релевантном делу, ти чланови гласе како следи:

Члан 6. став 1.

„Свако, током одлучивања о његовим грађанским правима и обавезама..., има право на Правичну ... расправу ... пред ... судом ...“

Члан 1. Протокола број 1

„Свако физичко и правно лице има право на неометано уживање своје имовине. ...“

”

А. Допуштеност

1. *Компатибилност ratione temporis*

28. Влада је тврдила да за разлику од предмета *Р. Качапор (Р. Качапор и друге подносиоце представке)*, цитиран у горњем тексту), где је стечајни поступак покренут тек после ратификације, у предметном случају тај поступак је покренут 1998. године, пре ступања Конвенције на снагу у односу на Србију 3. марта 2004. године. Стога је потраживање подносиоце представке смањено на оно што је она могла очекивати у време ратификације, наиме само на део потраживања које је било плативо из стечајне масе. Према томе, подносиоца представке није могла да тражи извршење пресуде од 18. новембра 2002. године у целости.

29. Суд примећује да је потраживање подносиоце представке утврђено у парничном поступку пошто је стечајни поступак покренут. Штавише, стечајни поступак против предузећа дужника окончан је тек 23. фебруара 2010. године, док је поступак у погледу стечајне масе и даље у току. Суд такође подсећа да је већ разматрао сличне тврдње и да их је одбацио (видети, на пример, предмет *Марчић*, цитиран у горњем тексту, ст. 42-43). Стога, Суд одлучује да ову тврдњу Владе одбаци.

2. *Компатибилност ratione personae*

30. Влада је изнела да пошто је отворен стечајни поступак предузеће као такво је престало да постоји. Према мишљењу Владе, формирано је ново правно лице – предузеће у стечају, и да за такво правно лице Држава не може да сноси никакву одговорност, за разлику од случаја *Р. Качапор* (цитиран у горњем тексту), у коме је стечајни поступак покренут тек после ступања Конвенције на снагу у односу на Србију. Она је даље приметила да у пресуди у предмету *Omerović*

против Хрватске (број 36071/03, став 35., 1. јун 2006. године) држава не сноси никакву одговорност за дугове инсолвентних предузећа.

31. Иако је тачно да Суд наглашава у предмету *Omerović* (цитиран у горњем тексту) да се држава обично не може сматрати одговорном за ситуацију у којој дужник у односу на ког се извршење спроводи нема средстава да измири дуг, Суд подсећа на свој став у предмету *P. Качанор* (цитиран у горњем тексту), које се примењује у контексту предузећа са претежно друштвеним капиталом, и сматра да је у овом конкретном контексту небитно да ли је стечајни поступак покренут пре или после ступања Конвенције на снагу, пошто се стечајни поступак наставио после ратификације, и тек би требало да се заврши (видети такође *Марчић*, цитиран у горњем тексту). Осим тога, Суд примењује да је током стечајног поступка, док предузеће није продато, оно било регистровано као предузеће у потпуном друштвеном власништву. Штавише, иако је предузеће продато, са њим су продата само права, а дугови су остали у стечајној маси, чиме се Држава није ослободила обавеза, утврђених у предмету *Качанор*. Сходно томе, ова тврдња мора се одбацити.

3. Злоупотреба права на представку

32. Влада је тврдила да подносиатељка представке није обавестила Суд да је примила скоро УСД 3.000 у оквиру разних исплата на име социјалне помоћи, као и исплату у складу са одлуком од 28. маја 2008. године, тако да је потраживање подносиатељке представке исплаћено скоро у потпуности.

33. Подносиатељка представке је оспорила ове тврдње.

34. Суд примењује да у односу на исплате на које се Влада позива, уопште није било позивања на пресуду од 18. новембра 2002. године. Исплате на име социјалне помоћи извршене су с обзиром на тешку финансијску ситуацију подносиатељке представке и здравствене проблеме њеног покојног супруга и кћерке, док плаћањем у вези са минималном загарантованом зарадом није намеравано да се покрије дуг из пресуде од 18. новембра 2002. године. Напротив, у пресуди од 18. новембра 2002. године се изричито не разматрају загарантоване зараде, с обзиром да је овај део захтева повучен (видети став 8. у горњем тексту). Суд даље примењује да Влада није предложила да се подносиатељки представке понуди било каква исплата са директним циљем извршења пресуде од 18. новембра 2002. године.

35. Суд подсећа да се представка може одбацити као неприхватљива према члану 35. став 3. Конвенције ако се свесно заснива на нетачним изјавама (видети *Varbanov против Бугарске*, број 31365/96, став 36., ЕЦХР 2000-Х, или *Rehak против Републике Чешке*, (одлука), број 67208/01, 18. мај 2004. године). Са друге стране, ако неки подносилац представке пропусти да достави сва документа која би Влада, или чак

и Суд, сматрала релевантним за коначно разматрање неког предмета, то не би требало *per se* да представља злоупотребу права на представку (видети *Милошевић* против Србије (одлука), став 40., број 20037/07, 5. јул 2011. године). Суд даље примећује да пропуст на који се Влада позвала изгледа да није од било какве важности за утврђивање околности предметног случаја. Према томе, ова тврдња се мора одбацити.

4. Закључак

36. Суд даље сматра да ове тврдње нису очигледно неосноване у оквиру значења члана 35. став 3. Конвенције и нису недопуштене ни по ком другом основу. Због тога се оне морају прогласити допуштеним.

Б. Основаност

37. Влада је тврдила да пошто је пресуда од 18. новембра 2002. године декларативне а не кондемпнаторне природе, она не може да представља „притужбу“ у оквиру значења члана 1. Протокола број 1.

38. Подносиатељка представке је остала при ставу да је Држава у потпуности одговорна за захтев утврђен пред домаћим судовима.

39. Суд примећује да су одредбе важећег домаћег права прописивале да се у овој врсти парничног поступка може истаћи само декларативни захтев, али су такође прописивале признавање таквих захтева у стечајном поступку, као и обавезу да се изврши, бар делимично, сваки захтев утврђен на тај начин (видети ставове 19 и 20. у горњем тексту). Даље, Суд сматра да обавеза државе настаје из следећих околности: да је дуг предузећа прецизно утврђен извршном домаћом одлуком; да је предузеће претежно у друштвеном власништву у тренутку утврђивања захтева; и да захтев утврђен против предузећа није измирен. Чињеница да пресудом од 18. новембра 2002. године није наглашена обавеза плаћања захтева подносиатељке представке нема никаквог утицаја на постојања самог захтева – управо ова пресуда потврђује да предузеће дугује подносиатељки представке тачно утврђени износ новца, заједно са каматом која се рачуна од прецизног датума, као и све примењиве социјалне доприносе. Стога је захтев подносиатељке представке био довољно утврђен да представља имовину у смислу члана 1. Протокола број 1.

40. Пресуда од 18. новембра 2002. године постала је правоснажна 4. марта 2003. године (пре више од девет година) и тек би требало да се изврши. Суд примећује да кашњење у извршењу неке пресуде може да се оправда у посебним околностима. Закашњење, међутим, не може бити такво да угрожава суштину права заштићеног према члану 6. став 1. Конвенције (видети *Burdov protiv Русије*, број 59498/00, став 35.,

ЕЦХР 2002-III). Суд примећује да је неизвршење пресуде у континуитету од 18. новембра 2002. године лишило подносиоца представке користи од успеха у поступку који се тича њених имовинских права.

41. Пошто је размотрио сав материјал који му је достављен, Суд сматра да Влада није истакла ниједну другу чињеницу или аргумент који би могли да га убеди да одступи од добро утврђене судске праксе у вези са одговорношћу Државе за кашњење у извршењу правоснажних домаћих одлука донетих против друштвених предузећа.

Према томе, дошло је до повреде члана 6. и члана 1. Протокола број 1.

III. ПРИМЕНА ЧЛАНА 41. КОНВЕНЦИЈЕ

42. Члан 41. Конвенције предвиђа:

„Када Суд утврди прекршај Конвенције или протокола уз њу, а унутрашње право Високе стране уговорнице у питању омогућава само делимичну одштету, Суд ће, ако је то потребно, пружити правично задовољење оштећеној странци.“

A. Штета

1. Материјална штета

43. Подносиоца представке је тражила да се Држави наложи да јој из сопствених средстава исплати износ досуђен пресудом од 18. новембра 2002. године, заједно са законском каматом по стопи која ће се обрачунати почев од 5. августа 1998. године, умањено за трошкове парничног поступка који су јој већ исплаћени.

44. Она је даље тражила да јој Држава исплати трошкове сахране њеног покојног супруга.

45. Влада је сматрала да би исплату коју је подносиоца представке примила као социјалну помоћ и на име загарантованих зарада требало одбити од износа утврђеног пресудом од 18. новембра 2002. године. Она је даље оспорила захтев подносиоца представке за исплату трошкова сахране.

46. У вези са захтевом из пресуде и с обзиром на горе утврђено, Суд није убеђен тврдњом Владе да су исплате које се изричито не односе на исплату дуга утврђеног пресудом од 18. новембра 2002. године могле омогућити измирење обавеза утврђених самом пресудом.

47. С обзиром на тврдњу Владе, и с обзиром на повреде утврђене у овом предмету и у властитој пракси (видети *Р. Качанор и друге подносиоце представке*, цитиран у горњем тексту, ст. 123-126, и *Црнишанин и други*, цитиран у горњем тексту, ст. 137-139) – посебно имајући у виду став у вези са различитом природом досуђених износа из правоснажне домаће пресуде и друге исплате које је предузеће

проследило подносиоелки представке – Суд налази да Влада мора да исплати подносиоелки представке износе утврђене пресудом од 18. новембра 2002. године у оној мери у којој они још нису исплаћени. Конкретно, Влада мора исплатити подносиоелки представке пун износ утврђеног захтева у вези са дневницама и односне доприносе за социјално осигурање, као и законску камату која ће се обрачунати почев од 5. августа 1998. године.

48. У вези са захтевом за накнаду трошкова сахране покојног супруга подносиоелке представке, Суд не види никакву узрочну везу између утврђених повреда и наводне материјалне штете. Он због тога овај захтев одбацује.

2. Нематеријална штета

49. Подносиоелка представке је тражила накнаду нематеријалне штете због спорног неизвршења у износу од 10.000 евра (ЕУР).

50. Влада је оспорила овај захтев.

51. Суд је мишљења да је подносиоелка представке претрпела одређену нематеријалну штету као последицу утврђених повреда, која се не може исправити само тиме што ће Суд утврдити повреду. Процењујући на основу правичности, како се то захтева чланом 41. Конвенције, Суд подносиоелки представке досуђује 4.700 евра по овом основу.

Б. Трошкови

52. Подносиоелка представке је такође тражила накнаду трошкова поступка пред овим Судом, а да није навела тачан износ, остављајући то нахођењу Суда.

53. Влада је оспорила овај захтев.

54. На основу докумената које поседује и на основу судске праксе, Суд сматра да је оправдано да јој се за поступак пред Судом досуди износ од 50 евра.

В. Законска каматна стопа

55. Суд сматра да је примерено да затезна камата буде заснована на најнижој каматној стопи Европске централе банке уз додатак од три процентна поена.

ИЗ ТИХ РАЗЛОГА, СУД ЈЕДНОГЛАСНО

1. *проглашава* представку допуштеном;
2. *Утврђује* а је дошло до повреде члана 6. став 1. Конвенције и члана 1. Протокола број 1 уз њу;
3. *Утврђује*
 - (а) да Тужена држава треба да исплати подносиоци представке у року од три месеца од датума када ова пресуда постане правоснажна, у складу са чланом 44. став 2. Конвенције, следеће износе:
 - (i) износе досуђене пресудом од 18. новембра 2002. године заједно са доприносима за социјално осигурање и каматом, умањено за износе који су можда већ исплаћени, са позивом на извршење;
 - (ii) 4.700 евра (четири хиљаде седам стотина евра), плус порез који се може платити, на име нематеријалне штете;
 - (iii) 50 евра (педесет евра, плус порез који подносиоци представке може платити, на име трошкова;
 - (б) да по истеку горе наведена три месеца до исплате, треба платити обичну камату на износе наведене под (а) по стопи која је једнака најнижој каматној стопи Европске централне банке у законском периоду уз додатак од три процентна поена;
4. *Одбија* преостали део захтева подносиоци представке за правично задовољење.

Састављено на енглеском језику и достављено у писаној форми на дан 2. октобра 2012. године, у складу са правилом 77 ст. 2 и 3 Пословника Суда.

Stanley Naismith
Секретар

Françoise Tulkens
Председник